

טיפ-עלון

למורי העברית • דברים שכדאי לדעת

י' באלול תשפ"ב
6 בספטמבר 2022

הפיקוח על הוראת העברית
בקדם-יסודי וביסודי

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות

הספרייה הכיתתית כמשאב חברתי

לעיתים, אצל חלק מהילדים, תחילת השנה מלווה בחששות חברתיים והם מחפשים את מקומם בכיתה החדשה או הישנה. הספרייה הכיתתית שנמצאת במוקד ההוויה הלימודית יכולה לשמש את המורה גם לתמיכה חברתית בתלמידים הללו באמצעות יצירה של מערך תפקידים להפעלתה. כך, גם תלמידים שסובלים מקשיים חברתיים יכולים להיות חלק מקבוצה הנושאת בתפקידים בעלי ערך בעיני הכלל. אפשר לארגן את פעילות הספרייה הכיתתית סביב מגוון תפקידים, בקבוצות קבועות או מתחלפות, לדוגמה: קבוצה אחת תהיה אחראית לחבר כללים לשימוש בספרייה; קבוצה אחרת יכולה להיות אחראית לפינת "המלצת השבוע"; קבוצה שלישית תהיה אחראית לריענון הספרייה הכיתתית על ידי הבאת ספרים מספריית בית הספר. ילדים יכולים לנהל את ההשאלה בספרייה הכיתתית ואף לסייע למורה להוביל מהלכים של עידוד קריאה. רצוי שהמורה תיפגש עם בעלי התפקידים אחת לחודש לשיחת מעקב, עידוד ועזרה בפתרון בעיות. ככל שהמורה תהיה יותר מעורבת, כך עבודת הילדים תהיה איכותית יותר, תזכה להערכה של החברים ולמקום בולט בחיי הכיתה.

שאלה למפמ"רית

איך לשלב את משימת צמצום הפערים בתכנון הלימודים השנתי לכלל הכיתה?

דליה הלוי דרזנר:

אחד האתגרים הגדולים ביותר שעומדים בפני מורים הוא להוביל תהליך לימודי לכלל הכיתה ועם זאת לתת מענה מותאם לתלמידים השונים שמרכיבים אותה. כדאי להביא אתגר זה לידי ביטוי בבניית תוכניות העבודה ושימוש בחומרי הלמידה. כיצד? להלן כמה עקרונות מנחים:

- ❖ **גמישות תכנונית:** הכינו תוכניות עבודה אשר מתוות ציר מובנה לאורך זמן לאור מטרות שנקבעו מראש, ועם זאת מותרות פתח לשינויים בהתאמה לצורכי התלמידים בכיתה.
- ❖ **הקשר תוכני משותף:** שמרו ככל האפשר על נושאי לימוד משותפים כדי לאפשר שיוח ופעילויות כיתתיות לכולם וכדי לאפשר קשרים חברתיים בין תלמידים ברמות לימוד שונות.
- ❖ **קידום מיומנויות בהקשר:** הציבו מטרות ברורות בתחום מיומנויות השפה בהתאם לתוכנית הלימודים. שימרו על המטרות הללו לאורך השנה וקדמו את התלמידים לאורן במסגרת התכנים המשתנים בשיעורי עברית ובתחומי הדעת האחרים.
- ❖ **מעקב רציף:** נהלו מעקב רציף אחר ההישגים באמצעות כלים להערכה פנימית, אתרו פערים בקרב התלמידים וזהו היכן יש צורך להגמיש את תוכניות העבודה.
- ❖ **התאמת ההוראה:** התאימו את דרכי ההוראה לתלמידים באמצעות תיווך מותאם לכלל הכיתה, לקבוצה קטנה או לפרט כדי לקדם את מיומנויות השפה של התלמידים מהמקום בו הם נמצאים וכדי להציע להם אתגרים משמעותיים.
- ❖ **התאמת חומרי למידה:** בחרו בחומרי למידה מאושרים בלבד. חומרים אלה נכתבו על-פי תוכנית הלימודים והוערכו על-פי קריטריונים מחמירים. התאימו את אופן השימוש בחומרים לצורכי התלמידים בכיתה.

לנוחותכם - **במה חדש באתר** מרוכזים כל התכנים המתחדשים באתר החינוך הלשוני ביסודי ובקדם יסודי.

יש לכם שאלה למפמ"רית? מוזמנים לשלוח **כאן**.
הירשמו **כאן** לקבלת הודעות משולחן המפמ"רית.

היכנסו לגיליונות קודמים של **הטיפ-עלון**

מוגש מטעם צוות הפיקוח על הוראת העברית בקדם יסודי וביסודי
עורכת: ד"ר מעין תדמור-טרוינסקי

הערכת קריאה

הערכה היא הבסיס להוראה יעילה ומדויקת בכל תחום, ובפרט בתחום הקריאה. הערכת הקריאה היא הבסיס לבניית פרופיל הקריאה של הכיתה כולה ושל כל אחד מהתלמידים בה. פרופילים אלו מסייעים למורה לבנות תוכנית התערבות מותאמת לכיתתה, ליצור קבוצות לתרגול קריאה ולאחר תלמידים הזקוקים לסיוע מוגבר. איתור מוקדם של תלמידים אלו יכול לסייע להם להשתלב מהר וטוב יותר בלמידה השוטפת בכיתה.

לא פעם נדמה כי תהליך ההערכה מייגע וגובה זמן מיותר. מורים רבים מעדיפים להתחיל מייד בהוראה ובהתערבות, אך חשוב לזכור – תהליך ההערכה חשוב לא פחות, שכן הוא מסייע להתערבות יעילה, מדויקת ומהירה יותר וחוסך זמן יקר.

במבדק שטף הקריאה לכיתות ב-ו מוצע תהליך הערכת קריאה הכולל שני שלבים. בשלב הראשון מתבצעת הערכה פרטנית של קריאת מילים בודדות ושל קריאת טקסט קצר. כבר בשלב זה ניתן לאפיין מדדים של דיוק, קצב ופרוזודיה עבור כל תלמיד וגם לזהות פרופיל כיתתי של מצב הקריאה. להדרכה על מבדק הקריאה האזינו **להרצאה של ד"ר לימור קולן**.

בשלב השני מוצע לערוך ניתוח עומק לתלמידים שמדדיהם נמצאו נמוכים, באמצעות **מודל שורש העניין**. הניתוח כולל התבוננות מעמיקה בשגיאות הקריאה של התלמידים ובמקורות להן כבסיס לבניית תוכנית מותאמת ומדויקת שתתמקד בטיפול במקורות ה'קושי'. תוכלו להקשיב **להרצאה של ד"ר שני לוי-שמעון על ניתוח שגיאות כבסיס להתערבות מותאמת**.

כדאי שתהליך ההערכה לא ייתפס על-ידי התלמידים כמבחן אלא כחלק ממפגש היכרות בין המורה לתלמיד, ואשר הקריאה היא חלק ממנו. חשוב ליצור אווירה נעימה ולקיים שיחת משותפת על מה שהילד הצליח לעשות ועל שיתוף הפעולה שלו. כך נגייס אותו למעורבות ושיתוף בתכנון ההתקדמות והצבת המטרות להמשך.

מתחילים באל"ף עם "הפרופיל האורייני"

ההתחלה החדשה בכיתה א' מרגשת מאד ילדים והורים, ולא רק אותם. גם המורים חשים התרגשות ואי וודאות ולעיתים אפילו מתגנבים חששות אל ליבם.

מורה של כיתה א' מקבלת כיתה חדשה שאינה מקשה אחת. על פי רוב היא תמצא בה ילדים בעלי ידע אורייני רחב והתנסויות אורייניות למכביר, לצד אחרים הזקוקים להעשרת השפה, למפגש עם ספרים ולקידום כישורים אורייניים בסיסיים. ייתכן שיהיו בכיתה ילדים מבתים דו-לשוניים שבהם העברית אינה שפת האם. כדי להתאים לילדים השונים בכיתה את הפעילויות הלימודיות שיביאו לקידום חשוב להכירם היטב.

לרשות המורים עומד כלי "**הפרופיל האורייני**". בעזרתו אפשר לאפיין את הידע הלשוני של הילד, לגלות מהי ההתנסות שלו עם ספרים וההיכרות שלו איתם ולזהות את מיומנויות ראשית הקריאה והכתיבה שלו. "הפרופיל האורייני" מציע גם אפשרות להתבונן בהיבטים של סקרנות, עניין וחדוות הלמידה של הילד.

אין מדובר במבחן או מבדק פורמלי, אלא בכלי הערכה המשולב בתהליכי ההוראה והלמידה בכיתה. המורה יכולה להיעזר בשאלות ובפעילויות המוצעות בכלי כאשר היא עובדת עם ילדה או ילד באופן פרטני, בקבוצה קטנה או במליאת הכיתה. למשל, אם המורה רוצה ללמוד על הכשירות הלשונית של הילדים, היא תוכל לשים לב במהלך פעילות בכיתה או בקבוצה קטנה האם הם משתמשים במילים מגוונות ומתאימות להקשר, האם הם מטים או גוזרים את המילים כהלכה, האם הם מביעים את עצמם ביחידת שיח מורחבת בעלת לכידות רעיונית, וכדומה.

במהלך השבועות הראשונים ללימודים תכתוב המורה את התרשמותה בדף "הפרופיל האורייני" של כל אחד מהילדים. כך יצטבר אצלה בהדרגה מידע על מצב האוריינות של כל ילד, והיא תוכל להתאים לו פעילויות לימודיות ולעקוב אחר התקדמותו.

מחולל ההוראה בחינוך הלשוני

עם פתיחת שנת הלימודים בוודאי תרצו לבחון את מכלול חומרי הלמידה המאושרים העומדים לרשותכם לצד ספרי הלימוד, ולבחור באלו מהם להשתמש.

זה הזמן להעמיק את ההיכרות גם עם **מחולל ההוראה** – מערכת דיגיטלית המאפשרת למורים לבנות יחידות הוראה על פי שיקול דעתם, בהתאמה לצורכי התלמידים ולשונות בכיתה. בכל יחידה חמישה שיעורים, ובכל שיעור כמה אפשרויות לפתיחה, מהלך השיעור וסיכום. בעזרת מחולל ההוראה תוכלו להרכיב בקלות את מבנה השיעור הרצוי ולבחור בעזרי הוראה – מצגות, דפי עבודה, משחקים וסרטונים – שיאפשרו לכם להפעיל מערכי שיעור עשירים, מהנים ואינטראקטיביים מן המוכן. ההצעות המגוונות מביאות בחשבון את השונות בין התלמידים בכיתה וכך יקלו עליכם במשימה של הוראה דיפרנציאלית, החיונית כל כך כחלק מהמאמץ לצמצום הפערים הנדרש בימים אלו. ביחידות המחולל תמצאו מגוון סוגות, נושאים ופעילויות לתלמידים – בהתאם לדרישות הידע, המיומנויות והערכים הנדרשים בחינוך הלשוני בכל אחת משכבות הגיל.

להלן דוגמאות ליחידות במחולל ההוראה:

- ❖ יחידות המתאימות לשבוע העליות: **מבצע שלמה** לכתות ה-ו; **"כיכר השמחה וכיכר העצב" – מאת נורית זרחי** לכיתות ה-ו
- ❖ יחידה העוסקת ביחסים בין ילדים: **"ג'ינג'י" – מאת מרים ילן שטקליס** לכיתות ג-ד
- ❖ יחידה העוסקת בטבע וסביבה: **התבוננות בטבע יחד עם המשוררת חיה שנהב** לכיתה ב

הקורס מיועד לכם, מורים מתחילים המלמדים עברית בבית הספר היסודי. מטרת הקורס: מתן מענה לצורכי המורים החדשים בכלל והמורים לעברית בפרט, פיתוח שיח משותף ויישום של הנושאים הנלמדים בהוראה בבית הספר.

במסגרת הקורס ישולבו מפגשי למידה מרחוק בהנחיית מדריכות מצוות מפמ"ר עברית בקדם-יסודי וביסודי במזכירות הפדגוגית.

ההשתלמות מוכרת ל – 30 שעות גמול.

מצורפים קישורים לרישום במכללות המציעות קורס זה בשנה"ל תשפ"ג :

- ❖ [מכללת דוד ילין](#)
- ❖ [מכללת גורדון](#)
- ❖ [מכללת לינסקי](#)
- ❖ [מכללת סמינר הקיבוצים](#)
- ❖ [מכללת תלפיות](#)
- ❖ [מכללת אפרתה](#) (קורס למגזר הממלכתי והממ"ד וקורס למגזר החרדי)

קורס "מורה מתחיל" בבית הספר היסודי, בדגש על הוראת עברית (חינוך לשוני)

שובצתם להוראת העברית?
עדיין לא מרגישים בטוחים בידע המקצועי שלכם?
הקורס הזה הוא בשבילכם!!!

המכללה
האקדמית
לחינוך
ע"ש דוד ילין

מצפים ממך לטפל בבעיות ההתנהגות בכיתתך?
דורשים ממך לקדם את תלמידייך עם ליקויי הלמידה?

**בתואר השני (M.Ed) בשילוב תלמידים
עם ליקויי למידה ועם קשיי התנהגות
במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין**

רוכשים ידע תאורטי, מחקרי ויישומי בתחומים אלו.

למה זה כדאי לך?

- ☑ כי הלימודים הם במשך שנתיים, יום לימודים בשבוע.
- ☑ כי אוירת הלימודים היא אינטימית ותומכת.
- ☑ כי יוצאים מורים-מומחים!